

VERKOSTOISTA VOIMAA

**Ehkäisevä päihdetyö
Satakunnassa**

Selvin päin Satakunnassa -hanke

PORI

1
Ehkäisevä
päihdetyö nyt ja
tulevaisuudessa
Satakunnassa

s. 4

2
Ehkäisevän
päihdetyön
koordinaatio ja
rakenteet

s. 6

3
Ehkäisevän
päihdetyön
vuosikello

s. 12

4
Pakka-
toimintamalli

s. 16

5
Kampanjointi

s. 18

6
Ostokokeet

s. 20

7
Päihdetilanne-
kysely

s. 22

8
Valomerkki-
keskustelut

s. 24

9
Omin jaloin
-menetelmä

s. 28

10
Ehkäisevä työ
säästää rahaa

s. 30

11
Päihde- ja
pelikasvatus
Satakunnassa

s. 34

Kiitokset

s. 38

PORI

Julkaisija:
Porin kaupunki
Perusturva
Selvin päin Satakunnassa -hanke

© Porin kaupunki ja kirjoittajat
Jenni Lahtinen, projektisuunnittelija
Tellu Rosenqvist, projektisuunnittelija
Jani Torsti, projektisuunnittelija

ISBN 978-952-7020-58-6 (verkkojulkaisu)
Pori 2020

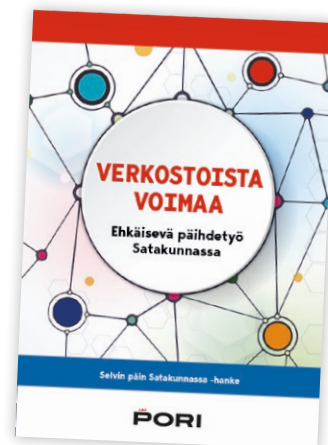
Taitto: Mainostoimisto Visuviestintä Oy, Taina Ståhl
Kuvat: Selvin päin Satakunnassa -hanke ellei toisin mainita

1 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ NYT JA TULEVAISUUDESSA SATAKUNNASSA

SELVIN PÄIN SATAKUNNASSA -HANKKEEN VERKOSTOISTA VOIMAA -JULKAISU KOKOAA YHTEEN HANKKEEN TUOTOKSET JA TULOKSET

Julkaisun toivotaan toimivan
**TYÖKALUNA KUNNILLE
EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN
TOTEUTUKSEEN** tekemällä
näkyväksi kuntien ehkäisevän
päihdetyön laajuutta ja
vaikuttavuutta.

Selvin päin Satakunnassa on Satakuntaan sijoittuva maakunnallinen hanke, jossa tavoitteena on luoda ehkäisevän päihdetyön rakenteet ja yhtenäiset toimintamallit Satakuntaan. Tavoitteisiin on pyritty Pakka-toimintamallin menetelmiä jalkauttamalla ja edelleen kehittämällä sekä juurruttamalla kuntiin vaikuttavia varhaisen puuttumisen menetelmiä.

Hanke on tavoitellut kohderyhmään kuuluvan väestön ja myös kaikkien kuntalaisten päihteidenkäytön ennaltaehkäisyä ja siten terveyden edistämistä. Tavoitteena on ollut lisätä tietoa ehkäisevän päihdetyöstä ja päihdehaitoista kuntalaisten parissa ja motivoida heitä päihteettömiin elintapoihin. Kuntalaisten ehkäisevän päihdetyön ja päihdehaittojen tietoisuutta on kasvatettu kansalaisviestinnän avulla.

Tämä julkaisu toimii myös viestikapulana Satakunnan Tulevaisuuden Sote-keskus ja SATASOTE – Satakunnan sote-rakenneuudistuksen kehittämishankkeille. Maakunnan päihde- ja riippuvuushaasteisiin pystytään vaikuttamaan, kun maakunnan ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat kunnossa ja otetaan käyttöön haasteisiin vastaavat vaikuttavaksi todetut toimintamallit, kuten Pakka-toimintamalli, puheeksiotto, mini-interventio ja nuoriin kohdistuvat varhaisen puuttumisen toimintamallit, kuten Valomerkki-keskustelu ja Omin jaloin -menetelmä.

Syyskuussa 2020

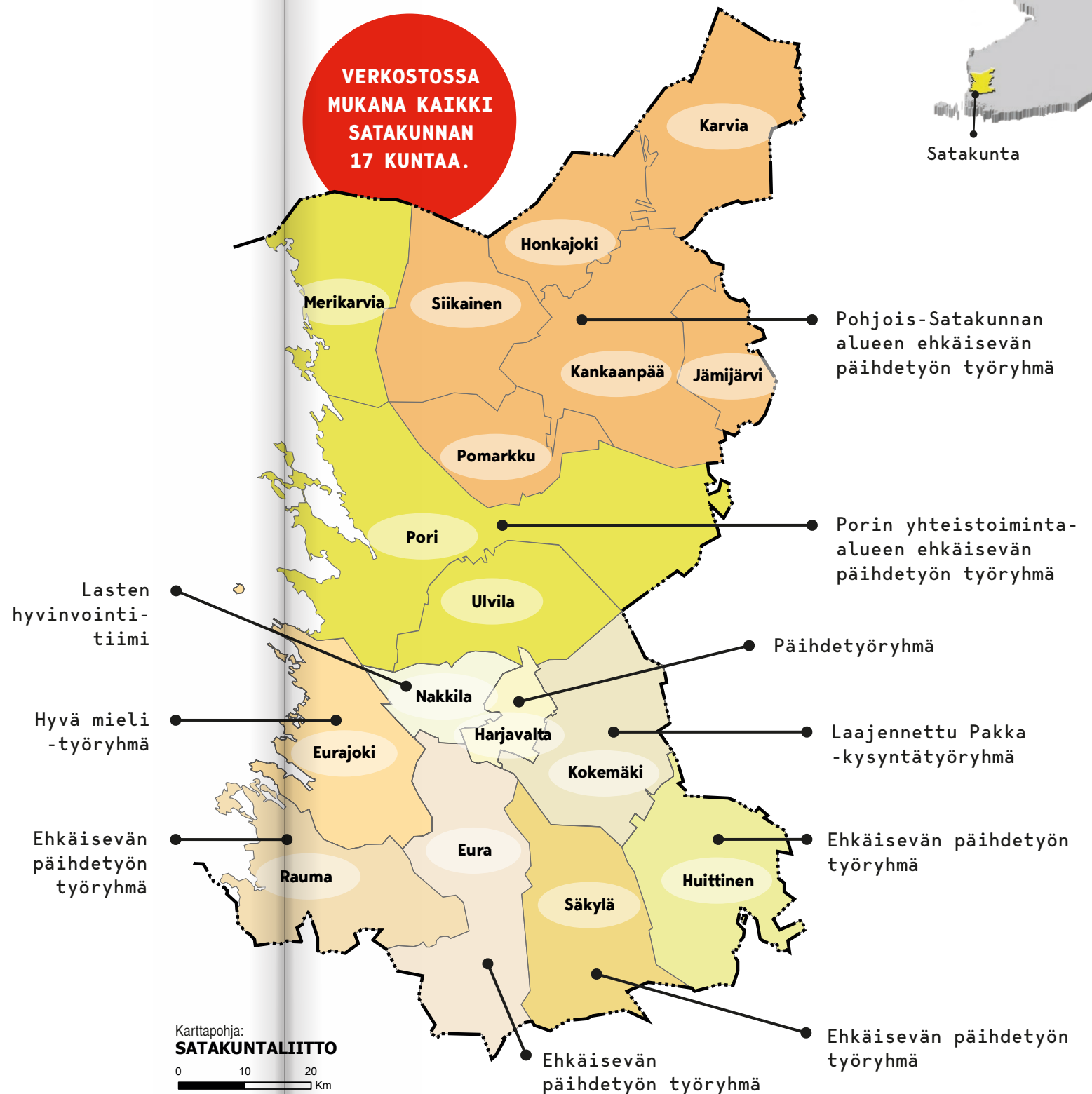
Jenni Lahtinen
Tellu Rosenqvist
Jani Torsti

2 EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN KOORDINAATIO JA RAKENTEET

SATAKUNNAN EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN VERKOSTO

Kunnissa on ehkäisevän päihdetyön lain vaatima toimielin. Jokaisesta kunnasta on nimetty yhdyshenkilö. **KUNNISSA** toimivat moniammatilliset ehkäisevän päihdetyön **TYÖRYHMÄT**, jotka hoitavat toimielimelle asetettuja tehtäviä.

SELVIN PÄIN SATAKUNNASSA -HANKKEEN PÄÄTTÄMISEN JÄLKEEN KOORDINOIVANA TAHONA JATKAA SATASOTE KEHITTÄMISHANKKEET.

MAAKUNNALLINEN TARJONTATYÖRYHMÄ

Työryhmä sopii yhdessä toimintatavoista, joilla myynnin vastuullisuudesta huolehditaan paikkakunnalla. Keinoja voivat olla esimerkiksi erilaiset valvontainterventiot ja koulutukset yritysten henkilökunnalle.

Työryhmän jäsenillä tulee olla yhteinen näkemys tavoitteista, jotta toiminta juurtuu alueelle.

Satakunnan tarjontatyöryhmän ensimmäisessä kokouksessa määriteltiin seuraavaa: **TAVOITTEENA ON PÄIHDEHAITTOJEN EHKÄISEMINEN YHTEISTYÖSSÄ**, ns. yhteiseen maaliin tähtääminen. Asioita suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä. Tavoitteena on toteuttaa suunnitellut asiat yhdenaikaisesti koko Satakunnassa, näistä esimerkkinä ostokokeet, erilaiset kampanjat/tempaukset, terassiarvioinnit ja asiakasarvioinnit.

Työtä tukee yhtenäinen ehkäisevän päihdetyön vuosikello.

KENTÄLTÄ KUULTUA: ammattilaiset

Kommentteja Satakunnan ehkäisevän päihdetyön verkostolle sekä ohjausryhmälle lähetetystä arviointi- ja palautekyselystä

KYSELY:

[Arviointi- ja palautekysely Satakunnan ehkäisevän päihdetyön verkostolle sekä ohjausryhmälle](#)

Mitkä mielestäsi ovat olleet keskeisimmät tulokset ja vaikutukset?

- ☞ Selkeän raamituksen luominen kunnalliseen EPT-työhön, yhteistyötahojen keskinäisen tuntemuksen lisääminen ja yhteen hiileen puhaltaminen
- ☞ Kunnan yksinäisenä EPT-sutena saanut tukea vertaisilta ja tietotaitoa hankkeen työntekijöiltä. Tämä on auttanut oman kunnan EPT-rakenteiden kehittämistä.
- ☞ Pakka toimintamalli sekä valomerkki ja omin jaloin menetelmien juurruttaminen satakunnan kuntiin
- ☞ Rakenteet ja verkostot saatu toimiviksi ja ihmiset motivoitua tekemään ehkäisevää päihdetyötä. Satakunnassa on koulutettu monia uusia ept-työn menetelmäosaajia. Kunnat ovat saaneet tukea kiitettävästi. Pakka-materiaalia ja yhteistyötä on kehitetty ja päivitetty. Hienoja kampanjoita ja koulutuksia!
- ☞ Ehkäisevän päihdetyön näkyväksi tekeminen myös niissä kunnissa, joissa se on ollut vähäistä. Varhaisen puuttumisen mallit.

"Varsinkin koulutusosuutta pitäisi jatkaa jollakin tavalla. Nuorisotyöntekijöille alueelliset alan koulutukset olivat tärkeitä tiedon lisäämiseksi."

"On hienoa että maakunnassa on päätoimisia ennalta ehkäisevän työn ja toimintamallien kehittäjiä, kun usein varsinkin pienessä kunnassa EPT-henkilöillä paljon muita moinialaisia vastuualueita. Moni asia jäisi tekemättä aikaresurssien puutteen vuoksi."

"Hankkeella on ollut hyvät vaikutukset pohjoissatakunnan ennalta ehkäisevässä työssä."

"Hankkeen merkitys kunnissa tehtävän ehkäisevän päihdetyön tukemisessa on ollut merkittävä. EPT-yhdyshlö-verkoston koordinoitua tarvitaan jatkossakin, jotta vahvistetaan samanarvoista palvelua kuntalaisille koko maakunnassa."

"Yhteiset toimintamallit ja puheeksiottamisen keinot ovat hankkeen avulla juurtuneet kuntiin. Hankkeen tulokset niin hyvät, että toivon pysyviä henkilöresursseja ennalta ehkäisevään päihdetyöhön. Tähän kannattaa panostaa koska päihde- ja mielenterveysongelmat ovat kuitenkin kasvussa koko ajan."

3 EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN VUOSIKELLO

TALVI

- PÄIHDEKESKUSTELUKYSELY JA SIITÄ SAATAVAN TIEDON HYÖDYNTÄMINEN KUNTIEN EPT-TOIMINNASSA

KEVÄT

- VANHEMPAINILLAT KAIKILLE VUOSILUOKILLE
- VASTUULLISEN ANNISKELUN KAMPANJA

Vuosikellon tavoitteena on edesauttaa tekemään ehkäisevää päihdetyötä suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti.

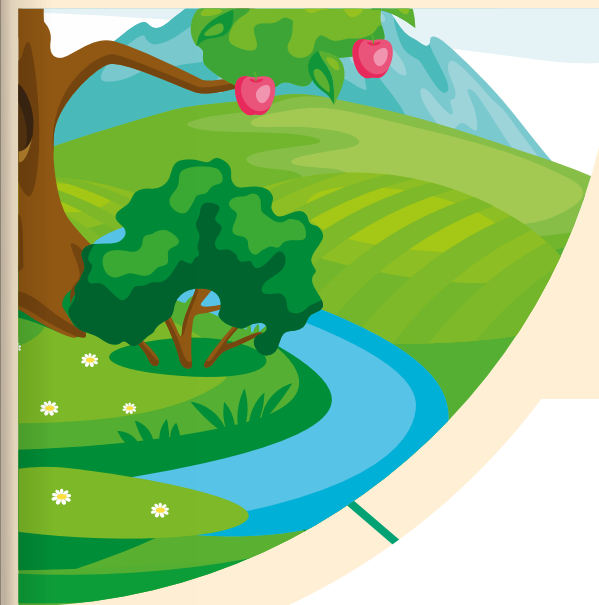
YMPÄRI VUODEN

- Pakka-toimintamallin mukaiset työryhmät
- Ostokokeiden suorittaminen, terassiarviointien ja asiakasarviointien tekeminen
- Kouluilla järjestettävät tapahtumat, luennot, päihdekasvatus kaikille vuosiluokille

SYKSY

- EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN VIIKKO
- VANHEMPAINILLAT KAIKILLE VUOSILUOKILLE

KESÄ

- SUOJELE NUORTA / ÄLÄ VÄLITÄ PÄIHTEITÄ -KAMPANJA (ehkäistään päihteiden myyntiä ja välittämistä alaikäisille)

- Puheeksiotto -koulutukset organisaatioiden sisäisissä koulutuksissa
- Satakunnan ehkäisevän päihdetyön työryhmä
- Kansalaisviestintä eri kanavia hyödyntäen
- Jalkautuva työ nuorten pariin

EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ HUOMIOI KAIKKI IKÄRYHMÄT

Satakunnan ehkäisevän päihdetyön vuosikello on luotu Satakunnan ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkiöverkostossa.

Selvin päin Satakunnassa -hanke esittelemässä hankkeen toimintaa Satasairaalan OLKA-pisteellä.

Alueelliset ehkäisevän päihdetyön asiantuntijat THL:n koordinoimasta työryhmästä osallistuivat Päihdepäivät 2019 seminaariin puheen-vuorolla: Ehkäisevä päihdetyö tulevaisuuden Suomessa – marginaalista valtavirraksi.

Satakunnan savuton verkosto Maailman tupakaton päivä -tapahtumassa, Kankaanpää 2019.

Hengähdä hetkeksi seniori -tilaisuus, Viikkarin Valkama, Pori 2019.

LAPSET JA NUORET

- PAKKA-TOIMINTAMALLIN MUKAINEN TOIMINTA
- PUHEEKSIOTTO KUNNAN PERUSPALVELUISSA
- MINI-INTERVENTIO
- PÄIHDEILANNEKYSELY
- EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN VIIKKO
- KANSALAISVIESTINTÄ ERI KANAVIA HYÖDYNTÄEN
- VALOMERKKI-KESKUSTELUT
- OMIN JALOIN MENETELMÄ
- PÄIHDEKASVATUS
- JALKAUTUVA TYÖ

TYÖIKÄISET

- PAKKA-TOIMINTAMALLIN MUKAINEN TOIMINTA
- PUHEEKSIOTTO KUNNAN PERUSPALVELUISSA
- MINI-INTERVENTIO
- PÄIHDEILANNEKYSELY
- EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN VIIKKO
- KANSALAISVIESTINTÄ ERI KANAVIA HYÖDYNTÄEN
- VANHEMPAINILLAT

IKÄÄNTYVÄT

- PAKKA-TOIMINTAMALLIN MUKAINEN TOIMINTA
- PUHEEKSIOTTO KUNNAN PERUSPALVELUISSA
- MINI-INTERVENTIO
- PÄIHDEILANNEKYSELY
- EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN VIIKKO
- KANSALAISVIESTINTÄ ERI KANAVIA HYÖDYNTÄEN

4 PAKKA-TOIMINTAMALLI

Pakka-toimintamallilla **EHKÄISTÄÄN PÄIHDEHAITTOJA YHTEISÖLLISESTI**. Pakka-toimintamalli on paikallisten alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn kehitetty toimintamalli. Pakkaa toteutetaan paikkakunnalla tai alueella koko yhteisön voimin.

PAKKA-MALLIN MUKAISELLA TYÖLLÄ VOIDAAN TUTKIMUSTEN MUKAAN:

- ✓ parantaa ikärajavaltontaa myyntipaikoissa
- ✓ vähentää alaikäisten alkoholin ja nikotiini tuotteiden saatavuutta
- ✓ tukea alaikäisten raittiutta ja vaikuttaa asukkaiden asenteisiin alaikäisten juomisesta
- ✓ tiukentaa päihtyneille anniskelua ravintoloissa

TOIMINTAMALLI EHKÄISEVÄÄN PÄIHDETYÖHÖN

Katso video: [Yhteisölähtöisyyden merkitys ehkäisevässä päihdetyössä](#)
(avautuu uudessa ikkunassa)

[Lisätietoa Pakka-toimintamallin käyttöönotosta](#)

#estäoverit

Estä överit,
hauskaa
huomennakin.

PAKKA
TOIMINTAMALLI EHKÄISEVÄÄN PÄIHDETYÖHÖN

#elämäpelissä

Tiedätkö,
mihin lapsesi
viikkorahat
kuluvat?

PAKKA
TOIMINTAMALLI EHKÄISEVÄÄN PÄIHDETYÖHÖN

#älävälitä

Jos välität
nuorista,
et välitä heille
päihteitä.

PAKKA
TOIMINTAMALLI EHKÄISEVÄÄN PÄIHDETYÖHÖN

#älävälitä

K-18!
Päihteiden
välittäminen
on rikos.

PAKKA
TOIMINTAMALLI EHKÄISEVÄÄN PÄIHDETYÖHÖN

#selväpää

Selvä pää,
pysyt
pystyssä.

PAKKA
TOIMINTAMALLI EHKÄISEVÄÄN PÄIHDETYÖHÖN

#selväaikuisen

Lapsiperheen
kivoon leikki
ei ole
pullonpyöritys.

PAKKA
TOIMINTAMALLI EHKÄISEVÄÄN PÄIHDETYÖHÖN

#elämäpelissä

Älä anna
alaikäisten
pelata

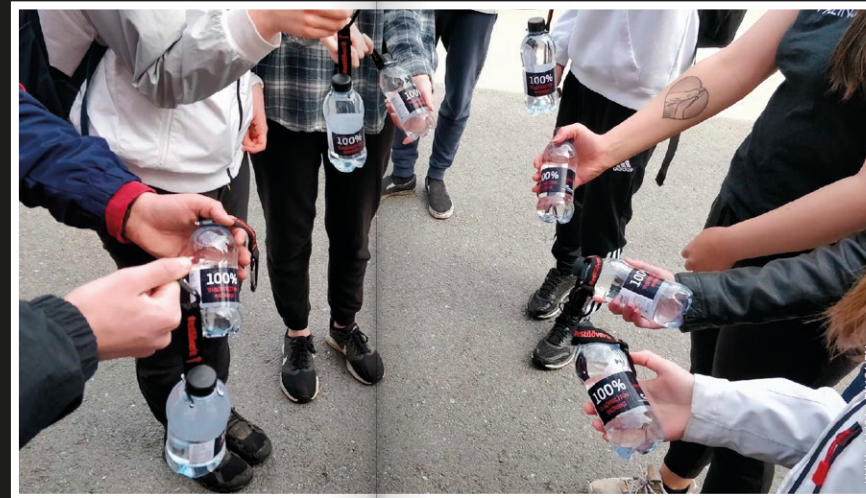
PAKKA
TOIMINTAMALLI EHKÄISEVÄÄN PÄIHDETYÖHÖN

5 KAMPANJOINTI

Satakunnassa on **TOTEUTETTU** useita **PAKKA-TOIMINTAMALLIN TAVOITTEIDEN MUKAISIA KAMPANJOITA**, joilla on haluttu mm. herätellä aikuisia, vanhempia ja täysi-ikäisiä nuoria alkoholin välittämisen haitallisuudesta alaikäisen terveydelle ja turvallisuudelle.

Kampanjat on toteutettu yhteistyössä kuntien, vähittäiskauppojen ja anniskeluravintoloiden kanssa.

#estäöverit
#näytäpaperit
#ottomitta
#älävälitä

6 OSTOKOKEET

Vähittäismyynnin ikärajalvonnan tehostamiseen pyrkivät ostokokeet ovat osa Pakka-toimintamallia

Ostokokeiden avulla pyrittiin selvittämään, kuinka helposti nuorelta näyttävä henkilö saa ostettua alkoholia, tupakkatuotteita tai rahapelejä ilman, että häntä pyydetään todistamaan ikänsä. Ostokokeet paljastavat ikärajalvonnan todellisen tilan. Koeostajina ostokokeissa toimivat täysi-ikäiset nuoret. Ostokokeet toteutettiin yhteistyössä kuntien ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöiden ja koordinaattoreiden, oppilaitosten sekä Selvin päin Satakunnassa -hankkeen kanssa.

Alkoholin ja tupakan ostokokeet

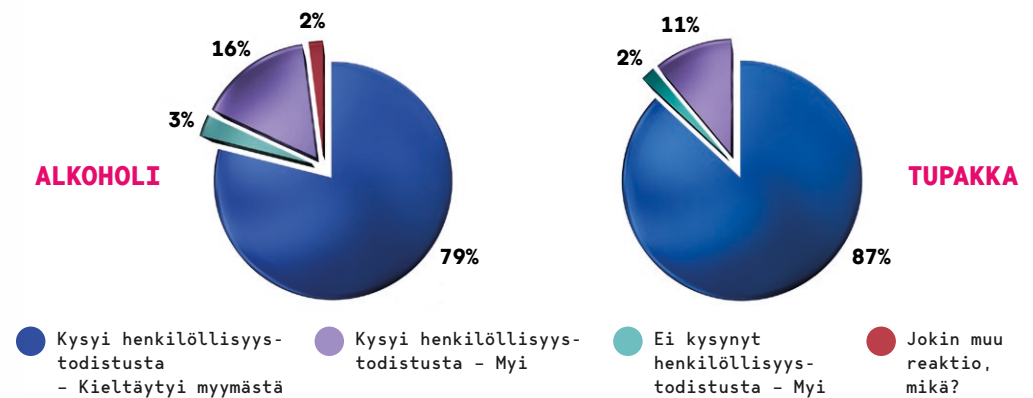
Alkoholin ja tupakan ostokokeita suoritettiin yhteensä 401 kpl, joista 356 koski alkoholia ja 45 tupakkaa. Ostokokeita suoritettiin 128 eri toimipisteessä Satakunnassa. Alkoholin ostokokeissa myyjä kysyi henkilöllisyystodistuksen ja kieltäytyi myymästä 79 prosentissa tapauksista. Tupakan ostokokeissa myyjä kysyi henkilöllisyystodistuksen ja kieltäytyi myymästä 87 prosentissa tapauksista. Erityisesti Porin, Merikarvian ja Ulvilan alueella ikärajalvonnan on tehostunut aiemmista ostokokeista.

Vuonna 2012 vain 38,2 % alkoholin koeostoista päättyi henkilöllisyystodistuksen kysymiseen ja myynnistä kieltäytymiseen niiden puuttuessa. Tuoreiden ostokokeiden tulosten pohjalta kuitenkin huomattiin, että ikärajalvonnan on edelleen suuria kauppa- ja kauppaketjukohtaisia eroja.

**HENKILÖLLISYYS-
TODISTUKSEN
KYSYMINEN ON
LISÄÄNTYNYT**

**OSTOKOKEIDEN
TOTEUTUKSEEN
OSALLISTETTIIN 44 NUORTA
YMPÄRI SATAKUNTA.
NUORET SAIVAT
OSALLISTUMISESTA
DIPLOMIN.**

**MYYYJÄN REAKTIO ALKOHOLIN JA TUPAKAN
KOEOSTOISSA JOULUKUUSSA 2019**

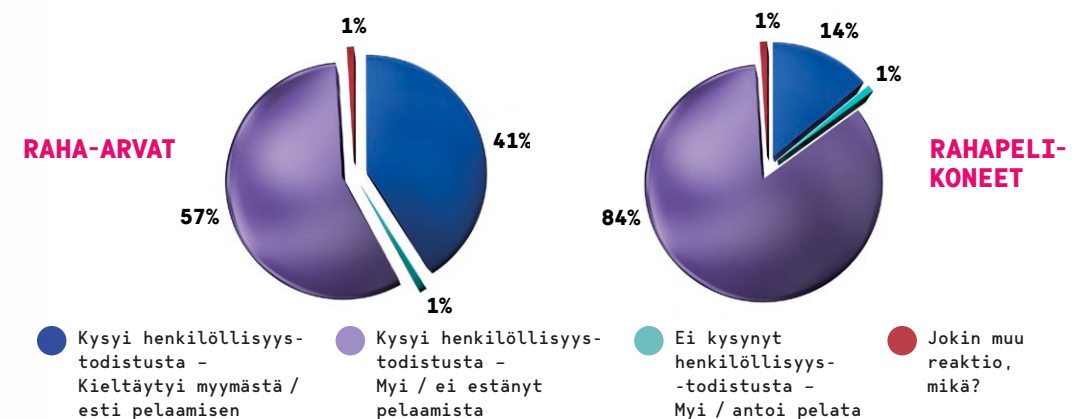

[Alkoholin ja tupakan ostokokeiden tulokset Satakunnassa](#)

Rahapelaamisen ostokokeet

Koeostoja toteutettiin yhteensä 119 eri toimipisteeseen Satakunnassa. Ostoista 36 % kohdistui raha-arpoihin ja 64 % ostoista kohdistui rahapelikoneisiin. Raha-arpojen koeostoista 51 % päättyi tilanteeseen, jossa myyjä ei kysynyt henkilöllisyystodistusta ja myi nuorelta näyttävälle henkilölle raha-arvan. Rahapelikoneiden koeostoista 84 % päättyi tilanteeseen, jossa myyjä ei kysynyt henkilöllisyystodistusta ja antoi nuorelta näyttävän henkilön pelata.

**MYYYJÄN REAKTIO RAHA-ARPOJEN JA
RAHAPELIKONEIDEN KOEOSTOISSA HUHTIKUUSSA 2019**

[Rahapelaamisen ostokokeiden tulokset Satakunnassa 2019](#)

7 PÄIHDEKASVATUS - KYSELY

Satakunnan päihdetilannetta on hankkeen toiminta-aikana kartoitettu **KAHDELLA LAAJALLA PÄIHDEKASVATUSKYSELYLLÄ**, vastausmäärien ollessa yli 2000.

Kyselyissä tiedusteltiin asukkaiden näkemyksiä ja mielipiteitä päihteisiiin, tupakkaan sekä rahapeleihin liittyvien päihdehaittojen vähentämisen keinoista.

Kyselyistä käy ilmi, että **ehkäisevän päihdetyön TUNNETTAVUUS ON KASVANUT koko Satakunnassa.**

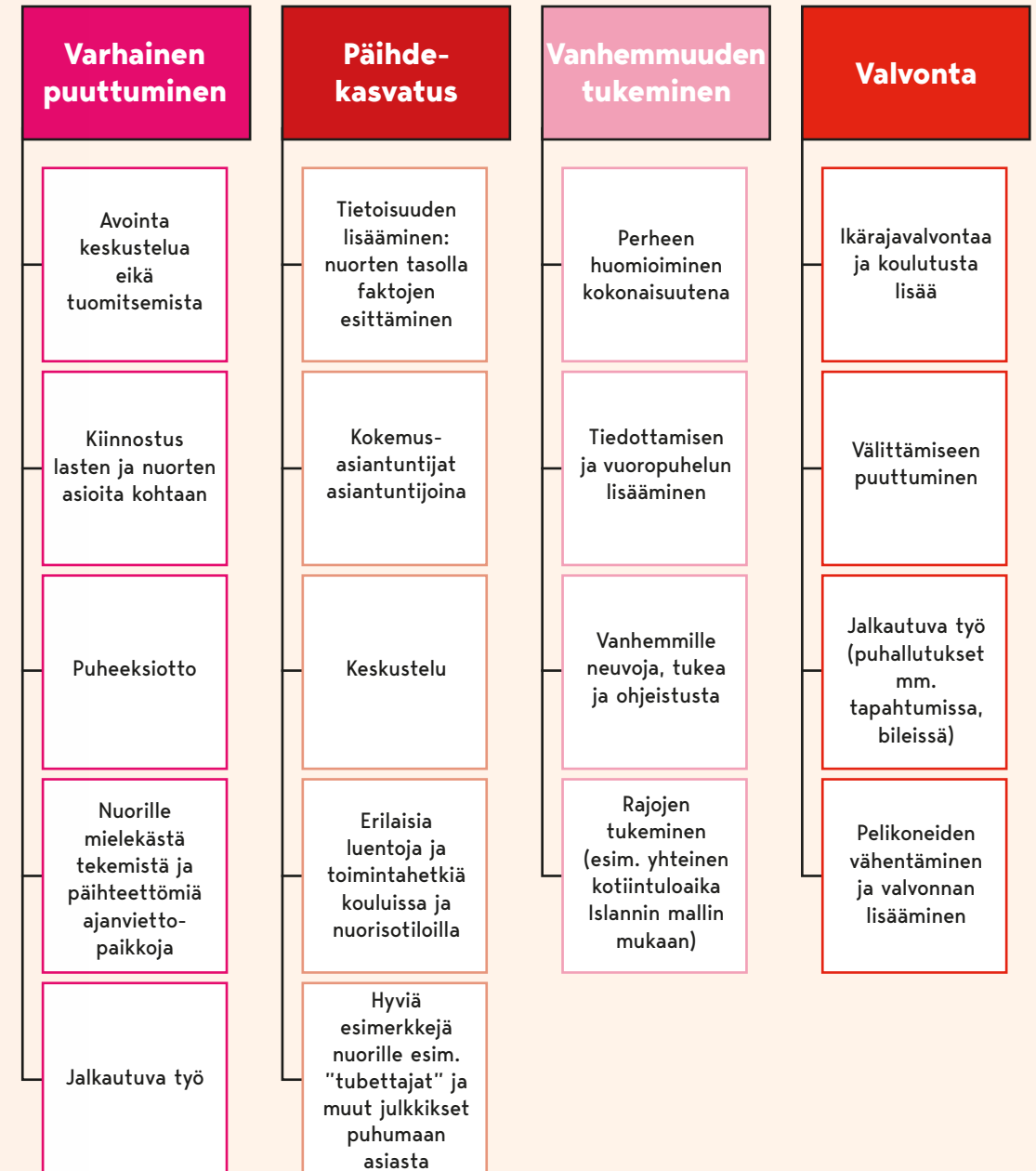
Panostusta ehkäisevän päihdetyön tunnettavuuteen tarvitaan jatkossakin, jotta työ tulee tutuksi kaikille satakuntalaisille. Päihdehaittojen ehkäisyyn tarvitaankin koko yhteiskunta ja vastaavasti koko väestö on ehkäisevän päihdetyön kohteena.

[Vuoden 2018 Päihdetilannekysely](#)

[Vuoden 2019 Päihdetilannekysely](#)

PÄIHDEKASVATUSKYSELY TAVOITTI SATAKUNTALAISIA KAIKISTA IKÄRYHMISTÄ. VASTAAJIA OLI ALLE 18-VUOTIAISTA YLI 60-VUOTIAISIIN.

Avoimet vastaukset kysymykseen: MILLAISIA KEINOJA TULISI MIELESTÄNNE KÄYTTÄÄ PÄIHDEKASVATUKSEN EHKÄISEMISEKSI?

8 VALOMERKKI-KESKUSTELUT

Valomerkki-keskustelu oli yksi VARHAISEN PUUTTUMISEN pilotoitavista TOIMINTAMALLEISTA

Valomerkki-keskusteluun ohjataan alaikäisiä, jotka ovat ensimmäistä kertaa päihteiden käyttänsä tai päihteiden hallussapidon vuoksi tekemisissä poliisin, terveydenhuollon, koulun tai muiden viranomaisten kanssa, eivätkä ole lastensuojelun asiakkaita.

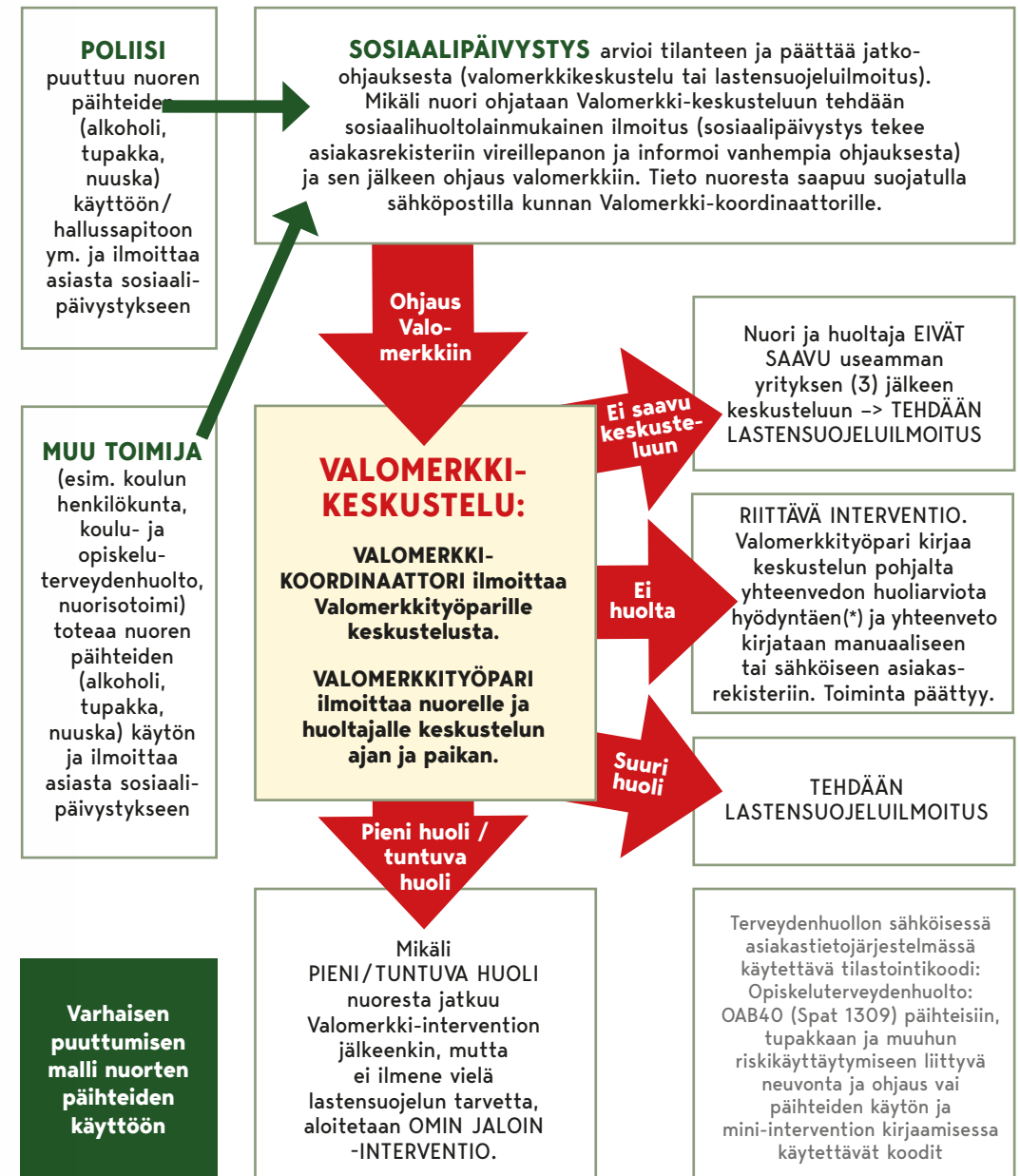
Valomerkki-keskustelu on tunnin mittainen päihdekeskustelu, johon osallistuu nuori ja vanhempi/vanhemmat sekä kaksi Valomerkki-koulutuksen käynnistä ammattilaista. Valomerkki-keskustelussa käydään läpi tapahtuma, joka johti poliisiin tai muun viranomaisen puuttumiseen tilanteessa sekä keskustellaan päihdeiden käytöstä ja niihin liittyvistä asenteista sekä päihteisiin liittyvistä terveyshaitoista. Valomerkki-keskustelussa käytetään apuna päihdekeskusteluun tarkoitettua kyselylomaketta. Viereisessä kaaviossa on kuvattu Valomerkki-keskustelun eteneminen prosessina.

Valomerkkitoiminta on ennaltaehkäisevää päihde-työtä, jonka tavoitteena on alaikäisen terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen sekä suojaaminen päihteiden aiheuttamilta haitoilta.

KUVA: ANNA TURUNEN

VALOMERKKI-KESKUSTELUN PROSESSIKAAVIO

Varhaisen puuttumisen malli nuorten päihteiden käyttöön

* <https://thl.fi/lastensuojelun-kasikirja>

PILOTOINTIRAPORTTI

SATAKUNNASSA TOTEUTETULLA PILOTOINNILLA SELVITETTIIN VALOMERKKI-KESKUSTELUN HYÖDYLLISYYTTÄ JA VAIKUTUSTA

Pilotoinneista saatua tietoa voidaan käyttää Valomerkki-keskustelun kehittämistyöhön, raportointeihin, tutkimuksiin ja opinnäytetöihin. Pilotoinnin kohderyhmä koostui nuorista, heidän vanhemmistaan sekä toimintamallia toteuttavista ammattilaisista.

VALOMERKKI
PILOTOINTEIHIN
OSALLISTUI
29 NUORTA JA
33 VANHEMPAA

VALOMERKKI-KESKUSTELUN

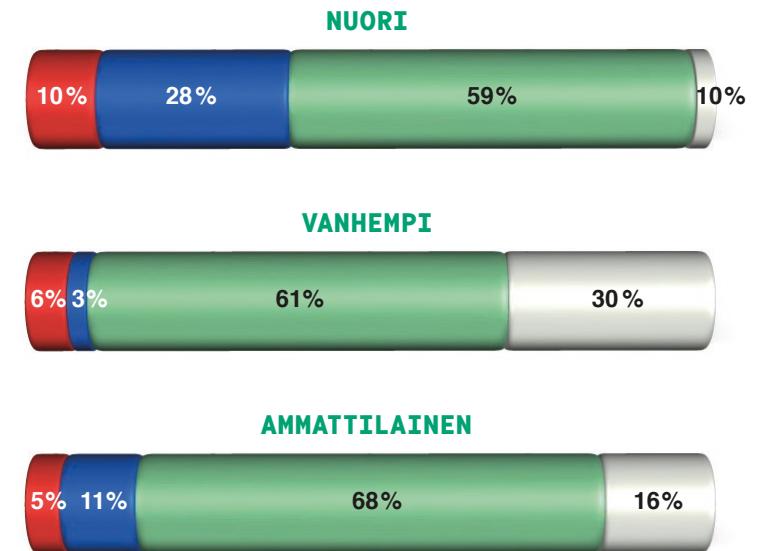
Hyödyllisyys

Pilotoinnin vastauksista ilmenee, että suurin osa niin nuorista (59 %), vanhemmista (61 %) kuin ammattilaisista (68 %) koki keskustelun hyödyllisenä. Yksikään vastaaja ei arvioinut keskustelua hyödyttömäksi. Erittäin hyödylliseksi keskustelun koki nuorista 3 %, vanhemmista 30 % ja ammattilaisista 16 %. Vieressä kuvattuna vastaajien saama hyöty keskustelusta. Vastaajia pyydettiin arvioimaan saamaansa koettua hyötyä keskustelusta asteikolla 1-5, 1 oli hyödytön ja 5 erittäin hyödyllinen.

Vanhemmuuden tuki

Vanhemmista 37 % koki keskustelun tukevan vanhemmuutta jonkin verran ja melko paljon koki 38 %. 22 % vanhemmista koki keskustelun tukevan heidän vanhemmuuttaan erittäin paljon. Yksikään vanhempi ei kokenut etteikö keskustelu ollenkaan tukisi heidän vanhemmuuttaan. Vieressä kuvattu vanhempien kokemus keskustelun tukevan heidän vanhemmuutta. Vanhempia pyydettiin arvioimaan saamaansa vanhemmuuden tukea keskustelusta asteikolla 1-5, 1 ei ollenkaan ja 5 erittäin paljon.

NUORTEN, VANHEMPIEN JA AMMATTILASITEN SAAMA HYÖTY VALOMERKKI-KESKUSTELUSTA

● Hyödytön ● Jonkin verran hyödyllinen ● Ei hyödyllinen eikä hyödytön ● Hyödyllinen ● Erittäin hyödyllinen

VANHEMMUUDEN TUKEMISEN KOKEMUS VALOMERKKI-KESKUSTELUSTA

● Ei ollenkaan ● Hieman ● Jonkin verran ● Melko paljon ● Erittäin paljon

[Valomerkki-keskustelu pilotointien tulokset](#)

9 OMIN JALAIN -MENETELMÄ

OMIN JALAIN
-MENETelmäSTÄ
TUKEA
NUORUUDEN
HAASTEISIIN

Omin Jaloin työskentely on **ENNALTA-EHKÄISEVÄN LASTENSUOJELUN YKSILÖTYÖN MALLI**, joka on Lohjan erityisnuorisotyön alun perin kehittämä, ja edelleen ylläpitämä puolistrukturoitu yksilöprosessin menetelmä. Ydintehtävänä on nuoren omien voimavarojen löytyminen.

Omin Jaloin -työskentely käynnistetään tyypillisesti tilanteessa, jossa nuoren elämäntilanteesta on herännyt joko lastensuojelullinen tai muu huoli, tai jossa ei voida tarkasti määritellä mistä kenkä puristaa. Omin Jaloin -prosessiin nuoret ohjautuvat lastensuojelun alkuarvioinnin, kuraattorien, erityisopettajien, alueellisen nuorisotyön ja muiden yhteistyöverkoston kautta.

Toiminta lähtee liikkeelle nuoren tulevaisuuden visiosta viiden vuoden päähän. Nuori pohtii millaiseksi hän haluaa tulevaisuutensa muodostuvan. Tämän jälkeen yksi aihealue kerrallaan nuoren kanssa käydään läpi nykytilanne ja pohditaan mikä tässä aiheessa on sellaista, joka tukee tulevaisuudenkuvan saavuttamista ja mikä puolestaan vaatii kehittämistä, jotta nuori saavuttaisi toivotun tulevaisuuden visiona.

LISÄTIETOJA OMIN JALAIN TYÖSKENTELYSTÄ:

<https://www.nuorilohja.fi/omin-jaloin-menetelma/>

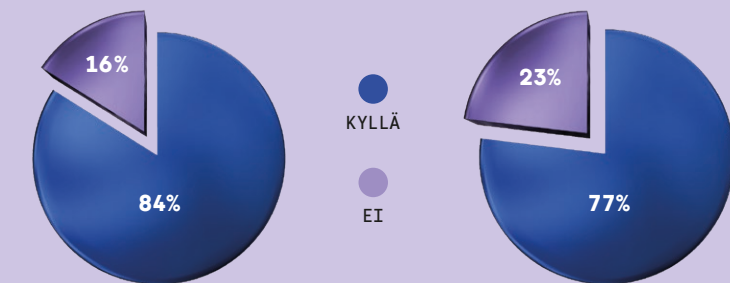

Omin jaloin menetelmä -koulutus Porissa. Kouluttajat Helena Sipiläinen ja Nelli Taskinen, Lohjan kaupunki.

Satakunnassa Omin jaloin -menetelmän käyttöön on koulutettu yli 160 ammattilaista. Omin jaloin -menetelmä on monimuotoinen toimintamalli ja hankkeen teettämän kyselyn mukaan suurin osa ammattilaisista (60 %) kertookin käyttävänsä menetelmää osittain. Vastaajista 9 % kertoo käyttävänsä menetelmää kokonaisuutena.

Ammattilaiset arvioivat menetelmän hyödyllisyyttä ja käytön vaikutuksen hyödyllisyyttä asteikolla 1–5. Hyödyllisyyttä ammattilaiset arvioivat keskiarvolla 3,5 ja käytön vaikutuksesta nuoren valintoihin nyt ja tulevaisuudessa vastausten keskiarvo on 3,1. 84 % ammattilaisista arvioi menetelmän käytön lisäävän keskustelua nuoren ja vanhemman välillä kotona. 77 % uskoo menetelmän tukevan vanhemmuutta.

AMMATTILAISTEN ARVIOINTIA MENETELMÄN JUURTUMISESTA

Arvio siitä lisääkö menetelmän käyttö yleistä keskustelua kotona nuoren ja vanhempien välillä

Arvio siitä tukeeko menetelmän käyttö vanhemmuutta

[Ammattilaisille teetetty kysely](#)

10 EHKÄISEVÄ TYÖ SÄÄSTÄÄ RAHAA

Hankkeen toimenpiteistä laadittiin KUSTANNUSVAIKUTTAVUUSLASKELMA

Kustannusvaikuttavuuslaskelmien avulla pyritään kuvaamaan toimintamallien käytön hyödyllisyyttä sekä ennalta ehkäisevän työn kannattavuutta suhteessa raskaampiin palveluihin.

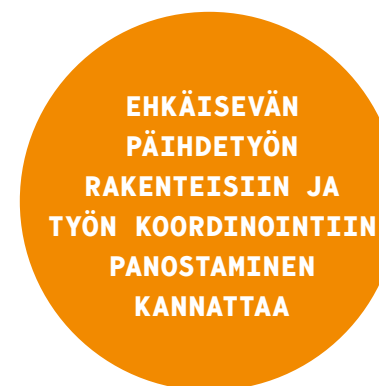
Satakunnan päihteiden käyttöä koskeviin **HAASTEISIIN PYSYTTÄÄN VAIKUTTAMAAN**, kun ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat kunnossa ja otetaan käyttöön haasteisiin vastaavat vaikuttavaksi todetut toimintamallit, kuten Pakka-toimintamalli ja nuoriin kohdistuvat varhaisen puuttumisen toimintamallit. Näitä ovat Valomerkki-keskustelu ja Omin Jaloin-menetelmä.

Ehkäisevä päihdetyö säästää rahaa ja estää inhimillistä kärsimystä vain silloin, kun sitä tehdään parhaaseen tietoon perustuvien menetelmin ja pitkäjänteisesti.

(THL-blogi 25.1.2018)

KUSTANNUSVAIKUTTAVUUSRAPORTTI:

[Ehkäisevän päihdetyön kustannusvaikuttavuus Satakunnassa](#)

Pakka-toimintamallin tavoitteiden toteutumista voidaan seurata **ERILAISTEN MITTAREIDEN AVULLA**. Näitä ovat esimerkiksi päivystyksen päihde-ehdoiset päivystyskäynnit ja poliisin tilastoista öiset väkivallanteot yleisillä paikoilla.

Kustannuslaskelma Satasairaalan vuoden 2018 päihde-ehdoisista päivystyskäynneistä	Käyntihinta/potilas euroa arvio	Yhteensä euroa arvio
Satasairaalassa oli 816 päihde-ehdoista päivystyskäyntiä.	612	499 392
Selviämishoitoyksikössä hoidettiin 308 päihde-ehdoista potilasta.	697	214 676
YHTEENSÄ n.		714 068 €

Päivystys- ja selviämishoitokäynneissä mukana vain käynnit, joissa on diagnosoitu päihteistä johtuva syy. Hinnat on laskettu keskimääräisenä Satasairaalan palveluhinnastosta.

Kustannuslaskelma poliisin tietoon tulleista yöaikaisista väkivallanteoista yleisillä paikoilla vuonna 2018 Satakunnassa	Työaika arvio	Euroa arvio
Poliisin tietoon tulleita yöaikaisia väkivallanteoja yleisillä paikoilla oli 563 tapausta. Yhden tapauksen hoitamiseen poliisin työparilta kului 2 tuntia.	4 h	104
YHTEENSÄ n.		58 552 €

Valomerkki-keskustelun esimerkki	Työaika arvio	Euroa arvio
Poliisi työpari puuttuu alkoholin ensikokeiluihin ja tekee lastensuojelu-ilmoituksen.	2 h	52
Sosiaalipäivystys käsittelee lastensuojeluilmoituksen ja ohjaa valomerkki-keskusteluun.	1 h	76
Valomerkki koordinaattori ottaa ilmoituksen vastaan. Sopii ajan huoltajien kanssa.	0,5 h	24
Työpari pitää valomerkki-keskustelun ja kirjaa käynnin.	3 h	141
Interventio on riittävä ja prosessi päättyy. Päihteiden käyttö on vähentynyt tai loppunut 50 % nuorista ja 92 % sitä mieltä, että Valomerkillä on myönteisiä vaikutuksia (Kaarinan kaupunki).		
YHTEENSÄ n.	6,5 h	293 €

Valomerkki-keskustelusta voidaan edetä Omin jaloin -menetelmään ja mahdollisesti vielä muihin palveluihin.

Omin jaloin -menetelmän esimerkki	Työaika arvio	noin euroa
Kuraattori keskustelelee nuoren ja vanhempien kanssa koulupoissaoloista ja toistuvista päihdekokeiluista → ehdottaa omin jaloin menetelmää.	1 h	88
Koulukuraattori toteuttaa omin jaloin menetelmän nuoren kanssa, yhteensä 8 tapaamista ja yksi tapaaminen n. 1,5 tuntia.	12 h	1 056
Interventio on riittävä ja prosessi päättyy. Lohjalla saadut kokemukset osoittavat, että menetelmän avulla nuoren elämässä on tapahtunut riskitekijöitä vähentävä käänne. Vuosi menetelmän käyttöön oton jälkeen Lohjalla yli 200 nuorta pääsi tämän menetelmän kautta erilaisten palvelujen piiriin sen sijaan, että ongelmatilanteet jatkuivat. Omin Jaloin -menetelmän läpikäyneet nuoret kokivat menetelmän läpikäymisen olleen hyödyksi heidän elämäntilanteensa ajatellen, koska nuorilla oli menetelmän seurauksena noussut paljon ajatuksia elämäänsä liittyen. Tämän seurauksena he kokivat pystyvänsä pitämään elämänsä koossa. (Blomqvist 2010, Länsi-Uusimaa/artikkeli 55125, Soininen & Vidgren 2011).		
YHTEENSÄ n.	13 h	1 144 €

Raskaampien palveluiden esimerkki	Työaika arvio	Euroa arvio
Nuori käy koulukuraattorin ja kouluterveydenhoitaja luona satunnaisesti juttelemassa. Huoli vetäytymisestä, koulupoissaoloista, myöhästymisestä ja päihdekokeiluista. Lisäksi nuori jää kiinni näpistyksestä.	5 h	358
Asiaa arvioidaan oppilashuollossa. Vaarana on luokalle jääminen. Kutsutaan vanhemmat koululle verkostokokoukseen.	4 h	2 000
Vanhemmat eivät saavu paikalle, he eivät koe tarvetta. Päädytään jatkamaan kuraattorin käyntejä. Huoli nuoresta kasvaa.	3,5 h	308
Kuraattori tekee lastensuojeluilmoituksen huolen kasvaessa.	1 h	88
Lastensuojeluilmoituksen vastaanottaminen, käsittely lastensuojelutoimistossa ja tapaaminen. Tehdään päätös lastensuojelun tarpeen selvityksen aloittamisesta.	8,5 h	607
Lastensuojelutarpeen selvitys aloitetaan.	19 h	1 324
Nuorella alkaa ilmetä rajua päihteiden käyttöä, useita kotoa karkailuja ja vaikeuksia vanhempien kanssa. Tehdään kiireellinen päätös sijoituksesta vastaanottokotiin, työntekijöinä poliisityöpari ja sosiaalipäivystäjät.	8 h	557
Kiireellinen sijoitus vastaanottokotiin	30 vrk	13 990
Sijoituksen aikana 2 kuraattori tapaamista, 2 verkostotapaamista ja 2 sosiaalityöntekijän tapaamista.	8 h	2 332
Nuoren tilanne on haasteellinen vastaanottokodissa. Järjestetään moniammatillinen tiimipalaveri (työaika 1 h). Lastensuojelun johtotason työryhmä (työaika 2 h). Päädytään huostaanoton valmisteluun	1 h 2 h	1 500
Huostaanoton valmistelu ja huostaanotto	56 h	4 227
Asiakassuunnitelman teko	4 h	267
Laitossijoitus 100 000 euroa/vuosi + muu lastensuojelun työ ja mahdolliset terapiat		100 000
YHTEENSÄ n.	120 h*	122 415 €/vuosi

*Yhteistunnit eivät sis. vastaanottokoti- ja laitossijoitustunteja

11 PÄIHDE- JA PELIKASVATUS SATAKUNNASSA

Oppilaitosten päihde- ja pelikasvatus on päihde- ja pelihaittojen ennalta-ehkäisyä koulutuksen, viestinnän ja vuorovaikutuksen keinoin. Se on osa **OPPILAITOSTEN EHKÄISEVÄÄ PÄIHDETYÖTÄ**, jossa mm. opiskelu-huollon palvelut, yhteistyö kotien kanssa ja koko oppimisympäristön muokkaaminen turvalliseksi sekä lasten ja nuorten kasvua tukevaksi nivotaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, jolla edistetään lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia. (THL 2020.)

Oppilaitoksissa ja kouluissa tapahtuvaa päihde- ja pelikasvatustyötä on hankkeen koordinoimana lähdetty kehittämään Satakunnassa kesäkuussa 2020 oppilaitosten edustajista koostuvan päihde- ja pelikasvatusverkoston luomisella. **TOIMINTAAN LÄHTI MUKAAN OPPILAITOKSIA YHDENTOISTA ERI KUNNAN ALUEELTA.**

Tavoitteena päihde- ja pelikasvatuksen kehittämistyöllä on luoda yhtenäiset toimintamallit ja käytänteet Satakunnan alueen oppilaitoksissa. Pohjana työlle toimii Lounais-Suomen aluehallintoviraston julkaisema ”Päihde- ja pelikasvatus oppilaitoksissa – Opas suunnitelman tekoon ja varhaiseen tunnistamiseen” sekä oppilaitosten jo omia olemassa olevat hyväksi todetut käytänteet. Päihde- ja pelikasvatuksen **kehittämistyö jatkuu** tulevissa Satasote-hankkeissa.

Päihde- ja pelikasvatuksen sisällöstä on kysytty **MIELIPITEITÄ** myös alueen nuorilta. Kyselyn mukaan nuoret haluavat päihdekasvatustunnilla **tietoa erilaisista päihhteistä sekä niiden haitoista ja vaikutuksista**. Hyvinä toteutustapoina pidettiin opettajan pitämiä oppitunteja, asiantuntijan luentoja, kokemusasiantuntijan luentoja ja nuorilta nuorille toteutettavia tunteja luokkayhteisössä. Yli puolet nuorista myös haluaa olla **mukana suunnittelemassa** kouluissa annettavaa **päihdekasvatusta**. Nuoret kokevat tietävänsä paremmin nuoria kiinnostavat asiat ja he uskovat tuovan- sa erilaisia näkökulmia esille ja uskovat tiedon välittyvän paremmin nuorilta nuorille.

[Päihde- ja pelikasvatusopas oppilaitoksissa -opas](#)

NUORET TOIVOVAT, ETTÄ PÄIHTEISTÄ PUHUTAAN AVOIMESTI, päihdekasvatus olisi tärkeässä roolissa oppilaitoksessa ja että sitä toteutetaan riittävän usein ja monipuolisesti. Ideoina nuoret mainitsivat hyödyllisten tapahtumien järjestämisen ja toiminnallisuuden lisäämisen keskustelun sijaan. Toiveena esitettiin myös koko **luokan yhteiset keskustelut ja kokonaisen oppitunnin kestävät päihdekasvatustunnit**.

[Millaista päihdekasvatuksen tulisi olla - satakuntalaisten nuorten ajatuksia](#)

[Aluehallintoviraston yhteenvetoraportti päihde- ja pelikasvatuksen tuloksista Lounais-Suomen AVIn alueelta](#)

474
NUORTA
VASTASI PÄIHDE-
KASVATUS-
KYSELYYN

KENTÄLTÄ KUULTUA: nuoret

Kommentteja satakuntalaisilta nuorilta siitä, millaista päihdekasvatuksen tulisi olla

"Aina jos aikuinen kuuleekin nuoren mainitsevan jotain päihteisiin käyttöön liittyvää se pitäisi ottaa puheeksi."

"Valvo enemmän esimerkiksi kouluissa päihteiden käyttöä, jotta siitä tulisi seurauksia käyttäjille."

"Kauppiaiden tulisi tarkistaa aina ikä kaikilta, jotka ostavat jotain missä on ikäsuositus."

"Valistus tulee aloittaa kunnolla jo alakoulussa. Teini-iässä ja vanhempana mielipiteet ovat jo muodostuneet ja niitä on todella hankalaa lähteä muuttamaan."

"Toivoisin enemmän just oikeesti tällasii hyödyllisiä "tapahtumia" ja haluan oikeesti, että haittavaikutuksista puhuttaisiin."

"Puhua fiksusti, eikä tuomita. Täytyy kertoa tarkemmin haitoista ja kertoa esim. kuinka paljon rahaa säästyisi."

"Päihdekasvatus kannattaa toteuttaa niin, että se kestää yhden oppitunnin. Siihen voisi kuulua asiantuntijan lyhyt luento ja oppilaat voisivat myös itse tehdä jotain asiaan liittyvää."

"Kouluissa henkilökunnan pitäisi olla tiukempia päihteiden käytön suhteen. Usein tunneilla ja koulussa ylipäätään käytetään nuuskaa eikä siitä sanota mitään. Välitunneilla oppilaat käyvät myös röökillä."

"Tarkistaa henkkarit kun ostaa alkoholia tai menee baariin. Monet alaikäiset pääsee baariin eikä heiltä kysytä henkkareita."

KIITOKSET

Lämpimät kiitokset kaikille hyvästä yhteistyöstä ja mukavista kohtaamisista!

Ystävällisin terveisin,

Jani, Tellu ja Jenni, projektisuunnittelijat
Selvin päin Satakunnassa -hanke, Porin perusturva